

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(15), 2025

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу
Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 23 травня 2025 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, Мукачівський державний університет.

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., директор наукової бібліотеки, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабацій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент.

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти.

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор.

Лужанська Тетяна Юрійвна – к. географічних наук, доцент.

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор.

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н.

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій.

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор.

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії.

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання.

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти.

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 373.3-048.35:37.015.31:316.663.5-057.874(045)

Андрейко А.-А. В.,
здобувачка вищої освіти,
Мукачівський державний університет
Декет Д. В.,
здобувачка вищої освіти,
Мукачівський державний університет
Лалак Н. В.
канд.пед.наук, доцент,
Мукачівський державний університет

СИТУАТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті порушено проблему використання технології ситуативного моделювання в початковій освіті. Це ефективний методичний інструмент, який дозволяє молодшим школярам створювати та досліджувати навчальні ситуації, що максимально наближені до реальних умов. Авторами розкрито концептуальні засади цієї технології та частково проілюстровано її використання в освітньому середовищі початкової школи.

Ключові слова: технологія ситуативного моделювання, здобувачі початкової освіти, НУШ, освітнє середовище, ключові компетентності.

The article raises the problem of using situational modeling technology in primary education. This is an effective methodological tool that allows younger schoolchildren to create and explore learning situations that are as close as possible to real conditions. The authors reveal the conceptual foundations of this technology and partially illustrate its use in the educational environment of primary school.

Key words: situational modeling technology, primary school students, NUS, educational environment, key competencies.

Модернізація початкової освіти сьогодні в першу чергу пов'язана з впровадженням в освітній процес технологій, які розкривають особистісний потенціал молодших школярів, створюють умови активного включення дітей у самостійну пізнавальну діяльність, організовують дослідницький простір, сприяють формуванню у них ключових компетентностей. Значну роль серед таких технологій відіграє технологія ситуативного моделювання. Організація освітнього процесу в початковій школі, відповідно до Державного стандарту

початкової освіти та Концепції НУШ, з використанням технології ситуативного моделювання полягає в проєктуванні життєвих ситуацій, використанні рольових ігор, спільному розв'язанні завдань на основі аналізу обставин і ситуацій тощо.

Питання ситуативного моделювання досліджувалось багатьма зарубіжними та вітчизняними науковцями, які зробили значний внесок у розвиток цієї методології. Д. Дьюї є одним з основоположників теорії ситуативного навчання. Психолого-педагогічні аспекти використання цієї технології вивчали Н. Анікєєва, І. Кульчицька, Н. Кудикіна, В. Паламарчук, О. Савченко, Г. Селевко та ін. На підставі аналізу наукових розвідок Н. Єрмілової, О. Кашинської, О. Пошетун, О. Смолянiнoвoї та iн. встановлено, що дидактичний потенціал ситуативного моделювання сприяє розвитку у здобувачів освіти критичного мислення, самостійності, креативності. Використання кейсів, ситуаційних задач та ділових ігор дає змогу здобувачам освіти набути досвіду роботи, максимально наближеного до реальних умов. Водночас увагу акцентовано на тому, що ситуативне моделювання має органічно доповнювати традиційні методи навчання, підвищуючи якість освітнього процесу.

Мета статті – розкрити концептуальні засади технології ситуативного моделювання та проілюструвати її використання в освітньому середовищі початкової школи.

Ситуативне моделювання в освіті є важливим інструментом, що дозволяє створювати та досліджувати навчальні ситуації, які максимально наближені до реальних умов. Це поняття охоплює широкий спектр методів і підходів, які використовуються для формування ключових компетентностей молодших школярів.

О. Савченко [5] зазначає, що ситуативне моделювання є важливою складовою адаптивного навчання. Вчена підкреслює, що моделювання ситуацій дозволяє створювати навчальні середовища, які можуть змінюватися відповідно до потреб і особливостей учнів. Вона стверджує, що ситуації,

створені в навчальному процесі, повинні бути гнучкими і адаптивними, щоб сприяти розвитку навичок вирішення проблем і адаптації. І. Кульчицька [4] розглядає ситуативне моделювання крізь призму конструктивізму. Вона акцентує увагу на тому, що моделювання ситуацій допомагає учням активно конструювати свої знання через інтерактивні та реалістичні сценарії.

Учителі-практики зазначають, що ситуативне моделювання – це педагогічний метод, який передбачає створення навчальних ситуацій, що імітують реальні життєві обставини. Його мета – допомогти учням розвивати навички, необхідні для орієнтування в різних життєвих ситуаціях, а також сприяти всебічному розвитку особистості. Це поняття охоплює широкий спектр методів і підходів, які використовуються для покращення освітнього процесу і розвитку навичок здобувачів освіти.

В освітньому процесі технологія ситуативного моделювання виконує певні функції: розвивальну (психофізичний розвиток дитини); комунікативну (засвоєння діалектики спілкування); розважальну (отримання задоволення); самореалізації (полігоні людської практики); ігротерапевтичну (подолання різних комплексів); спонукальну (викликає інтерес); діагностичну (виявлення відхилень у знаннях, уміннях та навичках, поведінці); корекції (внесення позитивних змін в структуру особистісних показників); соціалізації (включення в систему суспільних відносин, засвоєння норм людського співжиття) [3].

Під час проведення уроків та виховних заходів можна використовувати такі форми ситуативного моделювання, як презентація, реклама, мікрофон, ток-шоу, рольові ігри, судові слухання тощо. Всі ці форми варто умовно розділити на чотири групи.

Рис.1. *Форми ситуативного моделювання*

Технологію ситуативного моделювання варто застосовувати: коли навчаємо конкретних умінь, які щоденно використовуються учнями; під час занять при роботі в групі, плануванні, прийманні рішень; коли група вже інтегрована; коли в заняттях бере участь не більше 25-30 осіб.

Переваги технології ситуативного моделювання: учні можуть спостерігати й аналізувати реальну поведінку; діти при підтримці педагога мають змогу створити модель ідеальної поведінки в даній ситуації; здобувачі освіти вчаться через власну (самостійну) дію; всі учасники освітнього процесу залучені до дії.

Труднощі при використанні цієї технології: симуляція вимагає надзвичайної активності, (це вимагає від учителя вмілого мотивування групи); учні часто трактують симуляцію як гру, в котрій вони грають ролі; для проведення симуляції виникає потреба в значній кількості реквізитів та відповідній реорганізації навчального приміщення.

Проілюструємо приклади використання ситуативного моделювання в освітньому середовищі початкової школи. До прикладу, учні можуть брати участь у рольових іграх, де вони стають вченими, дослідниками чи екологами, вирішуючи реальні екологічні проблеми. Такий підхід дозволяє учням краще зрозуміти природні явища, розвиває їхні дослідницькі навички та формує екологічну свідомість.

Приклад 1: На уроці вчитель моделює ситуацію екологічної катастрофи на озері. Учні поділяються на групи та виконують ролі екологів, науковців, представників місцевої влади та активістів. Вони мають зібрати інформацію, обговорити можливі шляхи вирішення проблеми та представити свої пропозиції. Такий підхід не тільки допомагає краще зрозуміти екологічні проблеми, але й розвиває навички роботи в команді, критичне мислення та вміння аргументувати свою позицію.

Приклад 2: На іншому уроці вчитель моделює ситуацію зникнення певного виду тварин в лісі. Учні, виконуючи ролі зоологів, лісничих, фермерів та мисливців, досліджують причини зникнення тварин, обговорюють можливі

заходи збереження та впроваджують свої пропозиції у вигляді проєктів. Такий урок сприяє глибшому розумінню взаємозв'язків у природі та впливу людської діяльності на навколишнє середовище.

Ситуативне моделювання може бути ефективно використане і на уроках математичної освітньої галузі. Учні можуть розв'язувати реальні математичні задачі, які пов'язані з їхнім повсякденним життям. Наприклад, планувати бюджет сім'ї, розраховувати необхідні матеріали для будівництва макету будівлі або аналізувати статистичні дані. Такий підхід сприяє розвитку логічного мислення, навичок розв'язання проблем та застосування математичних знань на практиці.

Приклад 1: На уроці вчитель моделює ситуацію, де діти мають спланувати бюджет для шкільного заходу. Вони розраховують витрати на різні складові заходу, визначають пріоритети та пропонують оптимальні рішення. Це завдання допомагає учням зрозуміти реальні фінансові аспекти, розвиває вміння працювати з числами та робити обґрунтовані рішення.

Приклад 2: Іншим прикладом може бути моделювання будівництва макету будівлі. Учні розраховують кількість необхідних матеріалів, їх вартість, планують етапи будівництва та розподіляють завдання між собою. Такий підхід не тільки закріплює математичні знання, але й розвиває просторове мислення, навички планування та командної роботи.

Таким чином, технологія ситуативного моделювання – це побудова освітнього процесу за допомогою включення у гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються). Учнімає надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише правилами гри. Здобувачі освіти самі обирають власну роль у грі, висувуючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання, беручи на себе відповідальність за обране рішення. Вчитель в ігровій моделі виступає як: інструктор, суддя, тренер, головуючий, ведучий. Порівняння класичних і сучасних підходів до моделювання показує, що цей метод є ефективним у різних контекстах і може бути адаптований до сучасних освітніх

потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: ЮРІНКОМ ІНТЕР, 2008. 148 с.
2. Концепція Нової української школи. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
3. Кудикіна Н. Ситуативне моделювання як інструмент розвитку. *Освітні перспективи*, 2020. № 4. С. 80–95.
4. Кульчицька І. Ситуативне моделювання у розвитку молодшого школяра. *Журнал педагогічних інновацій*. 2019. № 4. С. 120–135.
5. Савченко О. Інноваційні методи розвитку особистості молодшого школяра. Харків: 2020. 260 с.

УДК 373.3.011.3-057.874:37.018.43:37.091.31-059.1(045)

Бабинець К.М.

здобувачка вищої освіти
спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет

Молнар Т.І.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ОСВІТНІ ВТРАТИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У статті порушено проблему освітніх втрат серед учнів початкової школи в умовах сучасних кризових ситуацій. Проаналізовано основні чинники, що зумовлюють зниження рівня засвоєння навчального матеріалу, та запропоновано шляхи їх подолання шляхом індивідуалізації й диференціації освітнього процесу. Особливу увагу приділено значенню психолого-педагогічного супроводу, використанню інноваційних технологій і налагодженню ефективної співпраці з батьками з метою підтримки учнів. Окреслено стратегії ефективного компенсування освітніх втрат і забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

Ключові слова: освітні втрати, початкова школа, індивідуалізація навчання, диференціація, психолого-педагогічний супровід, підтримка учнів, рівний доступ до освіти.

The article addresses the issue of learning loss among primary school students in the context of current crisis situations. The main factors contributing to the decline in learning outcomes are analyzed, and ways to overcome them through the individualization and differentiation of the educational process are proposed. Particular attention is paid to the importance of psychological and pedagogical support, the use of innovative technologies, and the establishment of effective cooperation with parents to support students. Strategies for effectively compensating for learning loss and ensuring equal access to quality education are outlined.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>